

דגל מחנה אפרים

מתורתו של רבינו משה חיים אפרים מסדילקאב זי"ע

דגל שם טוב

אמרות שקיבל רבינו
מזקינו הבעל שם טוב זי"ע

'ויקרב את קרבן העם ויקח את שעיר החטאת אשר לעם וישחטו ויחטאהו כראשון ויקרב את העולה ויעשה כמשפט' [ט, טו-טז]. הנה לכאורה 'ויקרב את קרבן העם' נראה מיותר [כי חוזר ואומר ויקח את שעיר החטאת אשר לעם] גם צריך להבין השינוי לשון, אצל חטאת נאמר 'כראשון' ואצל עולה נאמר 'כמשפט'. והנה **אדוני אבי זקני זללה"ה** אמר שעיקר תיקוני התשובה אי אפשר בלא הצדיק, רק על ידו יוכל להתעלות.

ואדם הראשון לא היה יכול לתקן כי אם באבות הקדושים כנודע [תיקוני זוהר קב. שבא אדם הראשון בגלגול באברהם כדי לתקן עצמו]. וזה יש לומר שמרמו הפסוק 'כי שאל נא לימים ראשונים וגו' למקצה הארץ ועד קצה הארץ' [דברים ד, לב], יש לומר שקאי על אדם הראשון שהיה מקצה הארץ ועד קצהו [כמו שכתב שם רש"י, ומדרשו מלמד על קומתו של אדם שהיתה מן הארץ עד השמים, והוא השיעור עצמו אשר מקצה אל קצה], וזהו 'שאל נא לימים', היינו יומין עילאין שהם האבות הם היו תיקונו [ששבעת הרועים הם כנגד שבעת ימים דבראשית - זוהר הקדוש ח"ג א:...] והכלל העולה, דאין תיקונים לנשמות העשוקים בקליפות רחמנא ליצלן, כי אם על ידי הצדיק שמעלה אותם.

והוא שמרמו הפסוק, אהרן הכהן שהוא הצדיק העובד ה' שהוא מסטרא דחסד המתחסד עם קונו, 'ויקרב את קרבן העם', היינו שהקריבם לשורשם שנתרחקו מחמת החטא. 'ויקח את שעיר החטאת', היינו השעיר והקליפה שנברא ע"י החטא, 'וישחטהו', היינו שבטלו מן העולם ונטל חיותם מהם, 'ויחטאהו כראשון', היינו לטוב כמו ימים ראשונים.

דגל הפרשה

מאמר עפ"י דברי רבינו בפרשה

לישראל נראה, שאם בתחילה אומות העולם כלל אינם מבקשים שיעזבו עסק המצוות לגמרי, וכל מהות שאלתם הוא רק 'בְּעֶסֶק אֲתוֹתָא' - עסק אותיות התורה. הרי ששתי שורות לאחר מכן ממשיכים הם 'יִקְרָא וְיִאָּה אֶת אֵין תְּעַרְבִי לְמִוְתָא', ופונים בשאלה למה לא תתערבו עמנו. הרי שדבר זה גם אומות העולם מבינים, שעסק אותיות התורה דקדוקיהם ופירושיהם, הם אלו שמונעים מעם ישראל להתערב עימם, ומיד כשיעזבו עסק התורה והעמל בה ייטמעו בתוכם.

ואכן דבר זה הוא ברור ונכון, שהלא תקנות חז"ל נקראו גדרים וסייגים, שהם הגדר המשמר את התורה שבכתב, ובלעדי התורה שבעל פה אין קיום לתורה שבכתב וכפי שהבינו אומות העולם. רבינו מסביר עניין זה בפרשתנו על הפסוק **'ואת שעיר החטאת דַּרְשׁ דַּרְשׁ מִשֵּׁה'** [י, טז], זה לשונו: **על דרך דאיתא במסורת** [מובא בקידושין ל]. **'דַּרְשׁ דַּרְשׁ'**, כאן חצי אותיות שבתורה, וצריך להבין מאי בעי בזה ולמאי נפקא מינה הוא. ויש לומר לפי עניות דעתי, כי ידוע תורה שבכתב ותורה שבעל פה הכל אחד הם, ואין אחד מהם נפרד מחבירו כלל, כי אי אפשר לזה בלא זה. דהיינו התורה שבכתב מתגלה צפונותיה על ידי תורה שבעל פה, ותורה שבכתב בלא תורה שבעל פה אינה תורה שלימה והוא רק כמו חצי ספר, עד שבאו חז"ל ודרשו התורה, והאירו עינינו, וגילו מסתוריה, ודברים הסתומים ונעלמים. ופעמים היו עוקרים דבר מן התורה, כמו בענין מלקות שכתוב בתורה [דברים כה, ג]. **'ארבעים יכנו'**, ובאו רבנן ובצרו חדא [מכות כב:]. והכל על ידי הופעת רוח קדשם, שהופיע עליהם האדון ברוך הוא לראות שורש כל דבר הכתוב בתורה לאמיתתו, והיה יכולת בידם לעשות זה. נמצא תלוי שלימות התורה שבכתב בתורה שבעל פה, ולכן האומר אין קל וחומר זה מן התורה או שחולק על מאמר אחד מחז"ל, כאלו כופר בתורת משה רבינו עליו השלום, כי הכל תלוי בדרושי חז"ל, והם עיקר שלימות תורה שבכתב [סנהדרין צט].

. וזה יש לומר שבא הרמז בתורה בתיבת **'דַּרְשׁ דַּרְשׁ'** הם חצי אותיות שבתורה, היינו עד **'דַּרְשׁ דַּרְשׁ'** - חז"ל התורה, קודם שדרשוה אינה אלא חצי אותיות, חצי פירוש חלק, היינו שהוא רק חלק ואינה שלימה, ובדרושי מאמרי חז"ל נשלמה התורה להיות נקראת ספר שלם.

לאורך הדורות מאז ניתנה התורה על גבי הר סיני, עמלים ישראל קדושים להתעמק בסודות וצפונות אמרי האלוקים. ימים ולילות הוגים בבירור פסוק ודיבור אחד, תלי תילים של הלכות מתבררים מייטור וחיסור של כל אות ותג.

במהלך ההיסטוריה קמו קבוצות שונות החל מן הצדוקים והבייתוסים ועד המשכילים, שלא ראו בעין יפה את בתי המדרשות והישובות מלאים בוקנים בעלי שיבה לצד נערים צעירי שנים, העוסקים ומתענגים בעמל התורה. בחזונו ראו שככל העמים בית ישראל, לא יתבדלו בדבקותם לתורה ולבורא. אם במצוות התורה שבכתב לא ההינו לפגוע, שהלוא במתן תורה נעשו ישראל לעם, ובמה יתייחדו משאר העמים. בתורה שבעל פה שאינה אלא במסורת איש מפי איש מרדו בעזות ליבם.

אם נחשוב שרק במצוות מסוימות, בתקנות, וגזירות חז"ל לא האמינו, אך לא בעיקרי הדת והאמונה, הרי שנטעה. שהרי אחד מ"ג עיקרי האמונה שמונה הרמב"ם [בהקדמתו לפרק חלק בסנהדרין], היא **"שנאמין כי כל התורה הזאת המצויה בידינו עתה, היא הנתונה על ידי משה, שהיא כולה מפי הגבורה. כלומר, שהגיעה אליו כולה מאת ה' יתברך"**. לא רק התורה שבכתב, אלא כל התורה המצויה עתה בידינו עם פירושיה ודקדוקיה שבעל פה, ניתנו למשה מסיני. וכל הכופר בעיקר זה, כופר בכל עיקרי התורה והאמונה [שם סוף דבריו].

כמובן שדבר זה נצרך להסבר, למה הכופר במצוות שבעל פה לבדיהם הוא ככופר בכל עיקרי הדת והאמונה. וכדי לענות על שאלה זו יש להקדים את מאמר פיוט האקדמות, הנאמר בשבועות לפני קריאת מתן תורה: **"תֵּאֵין וּמִתְכַּנְּשִׁין כְּחִיזו אֲדוֹתָא: תְּמַהִין וְשִׁילִין לִיה בְּעֶסֶק אֲתוֹתָא: מְנַן וּמֵאֵן הוּא רְחִימָךְ שְׁפִירָא בְּרִיּוֹתָא: אַרוּם בְּגִינָה סְפִית מְדוֹר אַרְיּוֹתָא: יִקְרָא וְיִאָּה אֶת אֵין תְּעַרְבִי לְמִוְתָא: רְעוּתָךְ נַעֲבִיד לִיךְ בְּכָל אֲתוֹתָא"**. [אומות העולם באות ומתאספות כגלי הים, מתפללים ושואלים את ישראל על עיסוקם באותיות התורה, מאין ומי הוא אוהבכם שהראה לכם פנים יפות ומאירות, שבשבילו לקיתם ממעון אריות, ואומות העולם פונים אליהם: יקרים ויפים אתם תהיו אם תתערבו עמנו, את רצונכם נעשה לכם בכל מקום].

אם נשים לב לדו שיח המתנהל בין אומות העולם

כלי הפסח כבר הועלו לבידעם, חמץ שנטחן אחר הפסח כבר נמכר בחנויות, בקושי יש מי שזוכר שאך לפני שבועיים היינו ממש בבחינת כאילו הוא עצמו יצא ממצרים. אך כך היא דרכו של עולם, הזמן רץ חמקמק בורח בין האצבעות. החברים ר' אברהם ור' מאיר מתענגים על כוס קפה לוחט עם פרוסת עוגה, מתנתקים מהעולם ונשאבים אחורה אל ההתעלות הגדולה שעברה עליהם בימי יום טוב פסח שעבר לטובה.

ר' אברהם פותח: בצאת ישראל ממצרים נתגלה כבודו של השם יתברך על פני העולם, וכפי מאמר הפסוק 'וידעו מצרים כי אני ה' [שמות ז, ה]. ובשעה זו נתעלו ישראל למעלה גדולה ביותר, החל ממה ש'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי' וכפי דברי המדרש [מכילתא דשירה ג'], ועד מעמד הר סיני ונתינת התורה 'משה ידבר והאלוקים יענו בקול' [שמות יט, יח]. ובוודאי חוזרים וניעורים מידי שנה מעלות גדולות אלו, והשפעות גדולות באות ממעל על ראשי עם קודש. על כן מה נכון לעסוק כעת בעניין ירידת השפע מטובו של הקדוש ברוך הוא על פי משנת רבינו.

בכמה מקומות מאריך רבינו בדרך שבה יזכה לקבל ההשפעות במלואם, שהלוא בוודאי מאיתו יתברך יושפע שפע רב אך לא תמיד ראוי האדם לקבלם. וכפי דבריו בפרשת וארא [ד"ה או יאמר וארא], "משל למעיין הנובע, שאם הצינורות שהמים נמשכין דרך שם נקיים, אז המים יוצאים צלולים. ואם חס ושלום הצינורות אינם נקיים, אז המים יוצאים מטונפים. והנמשל מובן, כי כל אחד ממשיך בעבודתו ובתורתו שפע קודש ממעיין דלעילא דרך צינורות נשמתו, כל אחד לפי בחינתו ועבודתו. ואם צינורות נשמתו נקיים, שלא פגם בהם כלום חס ושלום והמשיך בהם אלופו של עולם, אז המים והשפע הנמשכים דרך שם זך וצלול. ואם חס ושלום פגם בצינורות נשמתו, וגרם שאין אלופו של עולם מתגלה בתוכם, אז השפע היורד דרך שם הוא חס ושלום אינו נקי". ואף שהושפע בשבילו שפע, אינו יכול להנות מהם שאינם נקיים.

ר' מאיר מגיב, מהי הדרך שיעשה האדם שיוכל לנקות עצמו ונשמתו ולקבל השפע, מתבאר בדברי רבינו בפרשת בהעלותך

[ד"ה וברדת]. "ידוע שעל ידי קדושת המחשבה שמקדש מחשבתו ומדבקה תמיד להשם יתברך ברוך הוא, ממילא נתקדשו כל האברים, כי גופא בטר רישא גרירא, וממילא נעשה מרכבה שלימה מוכן להשראת עליו קדושת אלוהות... וכשמקדש על ידי מחשבתו כל האברים, ועושה עצמו מרכבה לשכינה ברוך הוא, אז ירד המן עליו, היינו קדושת אין סוף שהוא נותן מזון ושפע לכל עלמין בגשמיות וברוחניות".

ר' אברהם מוסיף, דרך נוספת לזכות בשפע היא בהתנהגות במידת הענווה והשפלות, וכפי דברי רבינו בפרשת תזריע [ד"ה עוד ירמוז]. "על דרך 'שבשפלנו זכר לנו' [תהילים קלו, כג], היינו כשאדם הוא בבחינת שפלות לגבי קודשא בריך הוא, אז הוא זוכה להשראת השכינה עליו. כמו שכתוב 'אשכון את דכא ושפל רוח' [ישעיה נז, ט]... על ידי שמכיר ערך שפלותו וערך גדולתו יתברך שמו, שהוא לאין סוף ותכלית, וזוכה בזה להשראת השכינה עליו... זוכה למדרגה שעל ידה יורד השפעות וחיים על כל העולמות".

התורה הקדושה הינה גם כלי לזכות בשפע ולצאת מכל מיצר ומזל רע, וכדבריו בפרשת בראשית [ד"ה או יאמר זה ספר]. "ישראל קודם שניתנה התורה להם, היה הכל תלוי במזל. אבל כשניתנה התורה לישראל אז אין מזל לישראל" [שבת קנו]. שעל ידי התורה יצאו ישראל מכח כוכבים ומזלות... כי התורה היא החכמה והחכמה מאין תמצא' [איוב כח, יב], היינו שיוצא ממקום הנקרא 'אין'. נמצא מי שידבק עצמו לתורה, הוא יונק ממקום הנקרא אין, ומשם יוצאים כל המשכות והשפעות לישראל, ושם נשתנו כל הדברים מדרך הטבע, ומשם נעשו כל הניסים כמו קריעת ים סוף... וזהו פירוש הפסוק 'זה ספר תולדות אדם' [בראשית ה, א], 'זה ספר', היינו התורה היא 'תולדות אדם', היינו על ידה נמשך הולדות האדם היינו בני חיי ומזוני. אף שאלו תלויים במזל, מכל מקום על ידי התורה שישראל דבוקים בה, משתנה הולדתם ויהיה לו כל אלה, ואף שמצד המזל אינו מחויב שיהיה להם, משתנה על ידי דביקות בתורה הנקראת אין".

ר' מאיר מסיים, בזמן ספירת העומר יצאו ישראל מנ' שערי טומאה שהיו שרויין בהם ביציאת מצרים, עד לנ' שערי קדושה שבאו במתן תורה. ומעשה אבות סימן לבנים, להתנקות ולהתקדש בקדושת המחשבה, בשפלות הרוח, ובעמל התורה, להיות נכונים לקבל את התורה מחדש.

דגל המעשה

מעשי חסידים מנפלאות רבינו

שמיים תכולים עומדים ממעל פוגשים את ראשי ההרים הגבוהים באופק המרוחק, עננים משייטים מצד לצד באיטיות, הרוח מניעה את צמרות העצים הנראים כי בקושי שומרים הם על שיווי משקלם, האוויר הצח ממלא את המרחב, בשביל קטן החוצה את יערות העד, מטיילים להם בניחותא הסבא והנכד, הבעל שם טוב הקדוש יחד עם נכדו חביבו רבינו הדגל מחנה אפרים, משוחחים הם בסיפורי צדיקים ובשיחות חולין של תלמידי חכמים, ומביטים על מעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא שלא נשתנו מששת ימי בראשית.

הנכד נהנה לטייל עם סביו הגדול, חוקק במוחו כל תנועה וכל אמרה של אותו קדוש, שאינו מוציא מפיו שום דבר לבטלה אך פניו מעידות שדבר מה מטריד אותו, נמצא ולא נמצא הוא כאן, הנער הצעיר מוטרד מכך שבזמן הטיוול יכול היה לעסוק וללמוד בתורה הקדושה אהבת נפשו ומשוש חייו, אין הוא מבין למה מפרידו סבו משולחן בית המדרש ומתהלך עמו לטיול באמצעו של יום, הלא בזמן זה היה יכול להספיק עוד דף גמרא או שניים.

כך מטיילים הם הסבא בשלו והנכד בשלו, עד שלמולם מגיע אדם מעיר אחרת שנרגש לפגוש את הרבי הבעל שם טוב הקדוש בדרכו, ועוצר לברכו לשלום, הרבי משיב לו בברכה ובחיוך ומתעניין אצלו על אדם מסוים המתגורר בעירו מה הוא עושה, והאיש משיב שאדם זה הינו מתמיד גדול ולומד שעות רבות ביום, וכמעט שאין בטל מלימודו. בשמוע זאת הבעל שם טוב אומר הוא: מקנא אני בו שזוכה הוא ללמוד בהתמדה גדולה כל כך, אבל מה אעשה שאין לי פנאי ללמוד, כי צריך אני לעבוד את השם יתברך.

הרבי ונכדו ממשיכים בדרכם כשהרבי שותק ונותן לנכדו לעכל ולהבין את מה שרמז לו זה עתה, החיוך המתפשט על פניו של הנער מעידים שאכן קלט את המסר הסמוי, והבין שלא התלמוד עיקר אלא המעשה, ומוטב לאבד שעה אחת של לימוד ולזכות להדבק בו יתברך.